De Zaak Nu

Postbus 51070
1007 EB Amsterdam

info@dezaaknu.nl

Ministerie OCW
Minister R.M. Letschert
Postbus 16365
2500 BJ Den Haag

Amsterdam, 2 november 2026

Onderwerp: Reactie De Zaak Nu op uw Kamerbrief *Visie op cultuur en cultuursubsidies vanaf 2029*

Geachte mevrouw Letschert,

Het bestuur van De Zaak Nu, de belangenvereniging voor instellingen voor hedendaagse beeldende kunst heeft met veel belangstelling kennisgenomen van uw Kamerbrief *Visie op cultuur en cultuursubsidies vanaf 2029* en reageert graag op uw voornemens.

Allereerst spreken wij nogmaals onze waardering uit voor uw inzet om de Cultuurplanperiode te verlengen van vier naar acht jaar. Wij onderschreven dit voornemen al eerder volmondig in de consultatieronde, omdat het beeldende kunstinstellingen die financiering ontvangen van het Rijk en het Mondriaan Fonds meer stabiliteit en ruimte biedt om zorgvuldig en wendbaar te programmeren en langdurig te investeren.
Daarnaast kijken de leden van De Zaak Nu al jaren uit naar de vermindering van administratieve lasten, die ook door u nadrukkelijk worden nagestreefd, door te sturen op vereenvoudiging van procedures, vermindering van regeldruk en eenduidige eisen van de Rijksoverheid, decentrale overheden en Rijkscultuurfondsen.
Daar voegen wij dan wel aan toe dat administratieve lastenvermindering aan de voorkant in goede balans moet zijn met vertrouwen in verantwoording aan de achterkant. Hierbij kan het toepassen van de geleerde lessen uit de coronaperiode hulp bieden: snelle en toegankelijke toekenning, afrekening op hoofdlijnen en een proportionele accountantscontrole die aansluit bij de omvang van de instelling.

We waarderen bovendien dat u uw plannen wilt toetsen met het veld en gaan er daarom hieronder graag uitgebreider op in. Eerlijkheid gebiedt echter wel te zeggen dat wij liever voorafgaand aan uw visiebrief namens onze sector met u in gesprek waren gegaan, zowel over de plek van de beeldende kunst in het rapport *Toegang tot Cultuur* van de Raad voor Cultuur, als over de vele veranderingen die u nu voor zich ziet. Mogelijk kan dit echter worden ondervangen door ons de komende maanden, op basis van een grondige halftijdse evaluatie van de huidige Cultuurplanperiode, alsnog concrete input te laten leveren voor uw plannen voor het nieuwe Cultuurstelsel.

KvK 51442485
Triodos NL56 TRIO 0198 4444 43

Financiële randvoorwaarden: herverdeling van schaarste voorkomen
Hoewel uw voornemens gericht zijn op positieve ontwikkelingen op termijn en op inhoudelijke onafhankelijkheid, benadrukt De Zaak Nu dat een ingrijpende stelselherziening vraagt om voldoende financiële ondersteuning. Dat daarvan geen sprake kan zijn bij een krimpend cultuurbudget van ongeveer 0,9% na correctie voor inflatie, baart ons grote zorgen.
In uw Visiebrief onderstreept u terecht dat elke publieke euro in de culturele infrastructuur directe en indirecte bestedingen genereert en bijdraagt aan de welvaart, democratische context en leefbaarheid in het land. Het zou daarom logisch zijn als ook cultuur zelf met deze welvaart meegroeit. Als dat niet zo is, gaat dat ten koste van inhoudelijke en organisatorische ontwikkeling en holt de culturele sector als geheel en de beeldende kunst in het bijzonder, verder uit.

Want zowel de Raad voor Cultuur als andere nationale en lokale sectoranalyses laten zien dat de financiële positie van de beeldende kunstinstellingen structureel onder druk staat en dat de beschikbare middelen steeds verder achterblijven bij de financiële behoeften van de sector.[1] De stijgende huisvestings- en organisatiekosten, het uitblijven van volledige loon- en prijsbijstellingen en de noodzakelijke implementatie van Fair Pay zetten onze leden zwaar onder druk. Juist daarom zet De Zaak Nu zich sterk in voor heldere, eerlijke en werkbare richtlijnen, zoals de Richtlijn Kunstenaarshonorarium en de Richtlijn Loon en- Functiegebouw voor instellingen voor hedendaagse beeldende kunst. Versterking van de culturele infrastructuur vergt een toereikend financieel fundament waarin loon- en prijsbijstellingen en eerlijke beloning structureel geborgd worden.

Positionering beeldende kunst, fondsenherziening en BIS
Uw voorstel om de structuur van de Rijksfondsen grondig te herzien op basis van de uitkomst van het door BMC uitgevoerde onderzoek roept bij De Zaak Nu de nodige vragen en zorgen op. Allereerst zijn wij van mening dat hedendaagse beeldende kunst en visuele cultuur na 2029 een positie dient te behouden in de BIS. Alleen klassieke podiumkunsten en nationaal erfgoed hiervoor in aanmerking laten komen, doet het internationaal belang en de dynamische zeggingskracht van de eigentijdse cultuur ernstig tekort.
Ook denken wij dat het overhevelen van instellingen vanuit de Culturele Basisinfrastructuur (BIS) naar de Rijkscultuurfondsen én een ingrijpende reorganisatie van deze Rijkscultuurfondsen niet per definitie kostenbesparing en efficiëntie opleveren.
Wat het op korte termijn wel met zich meebrengt is veel onzekerheid zo vlak voor de nieuwe Cultuurplanperiode. Zeker als tegelijkertijd de kaarten voor acht jaar geschud worden.
Ook willen we benadrukken dat het zaak is om binnen de samengevoegde fondsen voldoende sectorspecifieke expertise te behouden. BMC noemt dit weliswaar als aandachtspunt maar grondige borging ervan staat onder druk als bestaande fondsen fuseren en zich in gezamenlijkheid opnieuw moeten uitvinden. Zo'n proces vergt doorgaans meer tijd, kennis, zorg en geld dan het in eerste instantie oplevert.

[1] Gerdes, E., Gielen, M., De Jong, P., & Winters, R. (2015, 29 oktober). *Economische ontwikkelingen in de cultuursector, 2009–2014: Eindrapport.* Ministerie OCW.

Daarnaast hebben we vragen bij de drie opties die BMC heeft uitgewerkt waaruit onder meer een combinatie van Fonds Podiumkunsten met Mondriaan Fonds als meest wenselijk naar voren komt op basis van de bestuurlijk gestelde criteria. Als relatief kleine, maar levendige sector van makers en instellingen in eigentijdse beeldende kunst, vrezen wij binnen deze constellatie in de verdrukking te komen tussen de omvangrijke podiumkunsten en erfgoedsector. Beide zijn van oudsher sterk georganiseerd en vergaand geïnstitutionaliseerd van aard en nemen bovendien financieel een grote hap uit de overheidsinvesteringen in cultuur. Dit in tegenstelling tot de relatief kleinschalige, bescheiden omvang van en financiële bijdrage aan de levende beeldende kunst in de huidige BIS.

Wij zien daarnaast ook alternatieve fondsindelingen mogelijk die ogenschijnlijk niet zijn onderzocht, maar die beter aansluiten op multidisciplinaire maakpraktijken en interdisciplinaire ontwikkelingen in het veld. Wij hopen dan ook dat deze optie in samenspraak met de fondsen en het veld nader kan worden onderzocht. We denken bijvoorbeeld aan het samenvoegen van beeldende kunst en ontwerp, audi-visuele en digitale cultuur (Mondriaan Fonds, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en Filmfonds).
Ook de scheiding tussen professionals en amateurs staat binnen de hedendaagse beeldende kunst al enige tijd in een ander licht. Zo vinden autodidacten en instromende makers die zich buiten de academies ontwikkelen steeds meer aansluiting. Het loskoppelen van het Fonds Cultuurparticipatie van de andere fondsen dreigt deze ingezette integrale aanpak – zie hiervoor ook het advies van de Raad voor Cultuur - juist weer te stagneren.

Verder willen we benadrukken dat de beeldende kunst zich in de afgelopen jaren stevig verbonden heeft aan andere domeinen in de samenleving. Een toenemend aantal van onze leden werken nauw samen met en dragen met creativiteit bij aan wetenschap, onderwijs, gezondheidszorg en ruimtelijke ordening. De PD Arts + Creative en het Arts in Health programma zijn daar goede voorbeelden van. Wij zien in de Visiebrief nog onvoldoende kijk op deze ontwikkeling en hoe dit een plek krijgt in het nieuwe bestel.

Geografische spreiding
De Zaak Nu staat positief tegenover een betere en eerlijker geografische spreiding van cultuurmiddelen. We zijn het met u eens dat het duidelijkheid schept om in het beleid voortaan weer te spreken over provincies in plaats van regio's. Maar het overhevelen van taken naar provincies en gemeenten zonder geoormerkt uitvoeringsbudget en zonder de nodige sectorspecifieke beoordelings-deskundigheid, kan volgens ons leiden tot bestuurlijke willekeur, versnippering en politiek gedreven keuzes.

Wij betreuren het dan ook dat naast de uitbreiding van vier naar acht jaar een sterkere wettelijke verankering van cultuur vooralsnog geen onderdeel is van de voorgestelde herziening van het cultuurbestel. Juist bij een ingrijpende stelselwijziging, waarbij verantwoordelijkheden tussen het Rijk, gedecentraliseerde overheden en fondsen, worden herverdeeld, is het van belang om ook de publieke verantwoordelijkheid voor cultuur expliciet te borgen. Zonder een steviger wettelijke basis dreigt deze herziening

anders vooral een verschuiving van taken en middelen binnen het bestaande systeem te worden.
Verder valt ons op dat in uw Visiebrief veel nadruk ligt op de toegankelijkheid van cultuur voor publiek. Dat is een belangrijk en helder uitgangspunt, maar in onze ogen moet spreiding nadrukkelijk ook gaan over het versterken van makers, instellingen en artistieke ontwikkeling op die plekken waar cultuur ontstaat en geworteld is. Het is dus niet alleen een vraagstuk van bereik, maar ook van productie, representatie en het erkennen en waarderen van kwaliteit vanuit de context waarin makers en instellingen verdeeld over heel Nederland werkzaam zijn.
Zonder een heldere visie op wat precies wordt gespreid, dreigt spreiding een onvoldoende uitgewerkt criterium te worden Wij denken overigens dat op dit punt de eigentijdse beeldende kunst grondig aanvullend onderzoek verdient om in beeld te krijgen hoe het daadwerkelijk met spreiding en worteling gesteld is. Juist omdat onze sector nog relatief weinig georganiseerd is, ontbreekt goed overzicht dat wel nodig is om rijk, provincies en steden uiteindelijk in de mogelijkheid te stellen heel gericht en constructief te investeren in huidige en toekomstige makers en instellingen die passen bij de desbetreffende context.

Tijdige helderheid, vereenvoudigen en vertrouwen
Tot slot vragen wij aandacht voor de risico's van het door u voorgestelde gefaseerde tijdspad. Het starten van een nieuwe subsidieperiode per 1 januari 2029, terwijl de herstructurering van de fondsen op dat moment nog niet is afgerond, kan langdurige bestuurlijke onzekerheid en organisatorische chaos creëren. Dit risico weegt zwaarder in een toch al precaire sector als de beeldende kunst.
Instellingen starten begin 2027 met het opstellen van hun meerjarige beleidsplannen en het aangaan van strategische allianties en de bijbehorende afspraken. Wanneer pas in de zomer van 2027 duidelijkheid komt over het subsidiekader, de criteria en de loketten, resteert er onvoldoende tijd om deze plannen zorgvuldig en op basis van heldere kaders uit te werken. Dit creëert een onwerkbare tijdsdruk, veel onzekerheid en brengt de zorgvuldigheid van het aanvraagproces in gevaar.

Wij benadrukken dat wij de noodzaak en kansen van een toekomstbestendig cultuurbestel onderschrijven en zijn altijd bereid hier constructief aan bij te dragen. Wij denken dan ook graag met u mee over een zorgvuldig en haalbaar transitiepad, waarin voldoende ruimte is voor overleg met het veld en waarin de continuïteit en ontwikkelruimte van de beeldende kunstsector worden gewaarborgd.

Wij gaan hierover graag met u in gesprek en kijken uit naar uw reactie.

Met vriendelijke groet,
Namens de instellingen voor hedendaagse beeldende kunst

Angelique Spaninks
Voorzitter